

*Гоян Ігор Миколайович*  
*Прикарпатський національний університет*  
*імені Василя Стефаника*  
*доктор філософських наук*  
*м.Івано-Франківськ*

---

**До проблеми сім'ї як соціальної цінності**  
**(соціально-філософський аналіз)**

Як форма суспільної свідомості цінності – це феномени, що відображають соціальне і культурне значення конкретних явищ навколишньої дійсності. При цьому, цінності – не тільки аналізують і описують навколишні явища, але і дають їм відповідну оцінку. Філософія розглядає цінності як «специфічні соціальні визначення об'єктів довкілля, що виявляють їхнє позитивне або негативне значення для людини і суспільства» [1]. Розкриваючи соціальну природу категорії «цінність» дане визначення пояснює надзвичайно широкий спектр його застосування: уся багатоманітність понять і явищ може оцінюватися з точки зору понять Добра і Зла, Істини чи Неістини, Справедливого чи Несправедливого, Допустимого чи Забороненого, Прекрасного чи Потворного тощо.

На думку більшості науковців система цінностей має відносну стабільність і визначає включення людини в ту чи іншу соціальну ситуацію (К.Абульхнова-Славська, Л.Божович, П.Гальперін, О.Запорожець, О.Карабанова, Г.Кравцов, В.Мухіна, Д.Каширський, К.Поліванова, Д.Ельконін, М.Рокіч та інші), при цьому, дана система утворює внутрішній стержень культури, духовну квінтесенцію потреб і інтересів індивідів і соціальних спільностей. У свою чергу, система цінностей, має зворотній вплив на соціальні інтереси і потреби, виступаючи при цьому, одним із важливих мотиваторів соціальної дії, поведінки індивідів. Кожна цінність із системи цінностей, таким чином – має двоєдину основу: в індивіді як самоцінному суб'єкті і у суспільстві – як соціокультурній системі (Н.Кучуб).

Згідно тверджень О.Волжиної, С.Голод, А.Харчева, Д.Чеснокова, М.Шиміна, М.Юркевича сім'я – це одна із найбільш соціокультурних цінностей, які були створені людством за всю історію свого існування. Сім'я – це найунікальніший і до цього часу єдиний соціальний інститут виховання, в якому людина постає як носій соціальної, культурної та етнічної інформації. Сім'я виступає важливим джерелом критеріїв оцінки, які лежать в основі формування ціннісних уявлень впродовж всього життя людини. Саме із сім'єю пов'язана доля, без винятку, кожної людини на Землі.

Надзвичайно важливе значення для розуміння історичної генези сім'ї мали праці І.Бахофена, Дж.Леббока, Дж.Мак-Леннана, Л.Моргана і інших, які заклали основи філософії сім'ї в аспекті формування її інституційної цінності. Основи аксіологічного підходу до сім'ї і її соціальної значущості закладені у працях античних і середньовікових мислителів (Сократа, Платона, Арістотеля, Конфуція, Августина Блаженного, Т.Кампанелли, Т.Мора); філософів Нового часу (Ф.Бекона, Т.Гоббса, М.Вольтера, Ш.Монтеск'є, Ж-Ж.Руссо і інших). У XIX столітті цінності сім'ї розглядалися у працях Г.Гегеля, І.Канта, К.Маркса, Ф.Енгельса, Ш.Фур'є, Д.Юма та інших мислителів. Функціональним проблемам сім'ї, як структурної складової соціуму приділяли велику увагу К.Аллен, П.Андерсон, Е.Дюркгейм, К.Девіс, Р.Мертон, Т.Парсонс, Л.Руссель і інші. Сім'я як соціально-психологічна група, ціннісним аспектом якої виступає соціалізація особистості представлена у дослідженнях таких науковців, як Е.Берджес, У.Джеймс, Ч.Кулі, Ж.Піаже, У.Томас, З.Фрейд і їхніх наступників. Соціальна цінність сім'ї знайшла своє відображення у працях сучасних дослідників М.Боришевського, В.Борисова, О.Безнощенко, І.Беха, І.Кона, Л.Озієвої, Л.Орбан-Лембрик та інших.

Загалом, сім'я як ціннісний об'єкт соціальної дійсності може розглядатися у двох ракурсах: з одного боку, як така, що несе і формує смисл відповідних цінностей (подружжя, родина, любов тощо); з іншого – як власне цінність, смисл якої визначається як соціальний об'єкт, що має значення. Тобто, сім'ю як цінність можна представити, з однієї сторони, як елемент соціальної регуляції статеворольових, родинних і міжпоколінних взаємовідносин, а з іншої – як

поведінковий патерн, що представлений у соціумі і який формує у людини необхідну орієнтацію поведінки і діяльності.

Будучи вираженням значення сім'ї у різних культурних кодах, в системі суспільних відносин, соціальна цінність сім'ї виступає і в якості стимулу, який впливає на поле вибору індивідуальних сімейних цінностей [2].

Цінність сім'ї проявляється через суб'єктивне оціночне відношення до неї, з однієї сторони, і реальний індивідуальний вибір – з іншої. Цінність сім'ї на рівні ідеальної реальності буде співставлятися з її соціальною значущістю, тобто функціями щодо підтримки фундаментальних форм соціальної реальності [2, с.38].

Таким чином сім'я це соціальна мікроструктура, яка сфокусовує у собі практично всі аспекти життєдіяльності суспільства і виходить на всі рівні соціальної практики – від індивідуального до суспільно-історичного, від матеріального до духовного. Сім'я є важливим суспільним організмом, в якому представлені всі ціннісні та комунікативні виміри культури: цінності, ціннісні орієнтації, звичаї, традиції, соціальні норми, правила поведінки тощо. Саме тому в соціально-філософському аспекті сучасну сім'ю не можливо розглядати поза межами соціального простору.

1. Философский словарь / [под ред. И. Т. Фролова]. - М. : Политиздат, 1987. - 590 с.
2. Волжина О.И. Аксиологическая концепция семьи // Мир образования – образование в мире. Научно-методический журнал, 2001. – №4. – С.29-47.

